проблеми та необхідності вживати всіх можливих заходів для профілактики цього явища.

Прокуратура в свою чергу буде вживати всіх можливих заходів прокурорського реагування для досягнення позитивних результатів у сфері захисту прав дітей від жорстокого поводження, буде стояти на сторожі їх прав та інтересів як гарант держави, з метою попередити, виявити та захистити.

In the article lights up the specific of work of public prosecutor after inhibition of legislation in relation to protecting of children from a cruel conduct.

Keywords: *child, directorate of public prosecutions, cruel conduct.*

СПИСОК ОСНОВНИХ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волкова С. Захист дітей - постійна турбота прокурорів// Вісник прокуратури, 2008 рік, №7, с. 24
2. НАКАЗ ГПУ Від 15. 04. 2004 N 6/1гн «Про Організацію Діяльності Органів Прокуратури Щодо Захисту Прав І Свобод Неповнолітніх» // Бюлетень Законодавств Аі Юридичної Практики, 2004 Рі, №4

УДК 364. 272

Семенишин М. О.

ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧОЇ ТА ПІДЛІТКОВОЇ НАРКОМАНІЇ, ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ПОШИРЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Стаття присвячена аналізу основних аспектів та причин дитячої та підліткової наркоманії.

Ключові слова: *наркоманія, дитина, підліток.*

Одним із показників духовного розвитку та соціальної зрілості суспільства є ставлення до дітей. Вкладаючи ресурси в дитинство, держава зміцнює майбутні продуктивні сили,

забезпечує сталість економічного і духовного росту. Тому в суспільстві, що зорієнтоване на високі загальнолюдські цінності, не можуть бути терпимі прояви жорстокого поводження з дітьми, зневажання їхніх інтересів, оскільки це має тяжкі соціальні наслідки: формуються соціально дезадаптовані, малоосвічені особистості, а головне - насильство знову породжує ту ж саму жорстокість

Загалом зазначене соціальне явище не нове для нашого суспільства, хоча ще зовсім недавно не визнавався сам факт його існування. Як наслідок, має місце недостатній рівень знань щодо цього у спеціалістів, які вирішують питання захисту прав дітей; недостатній статистичний облік фактів жорстокого поводження з дітьми в сім'ях; недостатність висвітлення проблеми та технологій роботи з неповнолітніми, що постраждали від насильства, у підручниках для вищих навчальних закладів, методичних посібниках для практичних працівників тощо. Проблема ускладнюється тим, що діти часто соромляться, бояться розповісти про знущання над ними, звернутися у відповідні органи, часом вважають таке ставлення до себе нормою, бо не знають іншого.

Останнім часом спостерігаються маловтішні тенденції проблем алкоголізму і проблеми наркотизації не тільки серед дорослих, але і серед молоді і навіть школярів.

Саме сумне, що нижня межа віку наркомана помітно опустилася, тобто усе більше людей, що приходять до наркотиків, є підлітками у віці 13-17. Це змушує фахівців серйозно задуматися про сформовану ситуацію і постаратися за допомогою відповідних методів профілактики змінити її до кращого.

Стрімке поширення наркотиків і наркоманії серед молоді пов'язано з одночасним існуванням декількох груп факторів, кожна з яких сама по собі аж ніяк не є однозначною. Тут маються на увазі особливості віку, системна криза суспільства, зниження життєвого рівня населення й ін. їхній одночасний вплив породжує надзвичайно сприятливі умови для молодіжної наркоманії. Проблема збільшується кримінальною ситуацією, ризиком зараження різними інфекціями, включаючи СПІД. Крім того, наркотики приносять відчутну шкоду не тільки тим, хто їх вживає, але і близьким, оточенню, суспільству в цілому. Наркоманію можна розглядати як соціально заразне захворювання, поширення якого відбувається усередині соціальних груп. Тому неможливе ізольоване існування наркомана в середовищі - рано або пізно довкола нього формується група, що утягується в сферу споживання наркотиків. Виходячи з

цього, не можна розглядати лікування на стадії залежності, що сформувалася, як єдиний засіб боротьби з поширенням наркоманії. Такий підхід не дає і не може дати позитивного результату.

Традиція наукового вивчення наркоманії нараховує не один десяток років. Широке поширення наркоманії викликало напружені дискусії про природу наркоманії, причинах і умовах її поширення й ін. Поступово проясняються різні аспекти проблеми, облік яких дозволяє сформувати більш адекватне розуміння задач, що стоять перед фахівцями різних областей науки і соціальної практики. Аналіз проблеми дозволяє виділити в наркоманії, як явищі, кілька специфічних явищ.

Соціальний аспект. Суспільні відносини до наркоманії сьогодні в переважній більшості випадків характеризується однозначно як негативне і що відкидає. Подібне відношення містить у собі безліч ірраціональних переконань і проекції власних страхів, зв'язаних з незнанням і нерозумінням наркоманії як явища. У відношенні до наркоманії репрезентуються загальна соціальна незадоволеність, страх перед невідомим, тривога за власних дітей і родичів, емоційні враження від кримінальної статистики, культурно-історичні стереотипи й ін. Усе це приводить до різкої соціальної реакції відторгнення і вигнання наркомана з боку суспільства. Гіперконтроль або емоційне відкидання в родині приводить до того, що наркоман виявляється на краю суспільства, загнаний туди своїми ж друзями, батьками, міліцією, Соціальними службами, роботодавцями і т. д. Єдине середовище, де наркомана приймають без докорів, агресії і відторгнення і де він може хоч якось функціонувати, - це середовище, у якому панує культура споживання наркотиків і інших психоактивних речовин. Видавлювання наркомана з нормального суспільства присуджує його до життя в середовищі, що у психологічному змісті руйнує його сильніше, ніж наркотики, але поза якою наркоман уже не здатний існувати.

Формується особлива 106аркоматська субкультура зі своїми специфічними способом життя, системою цінностей, мовою, атрибутами, стереотипами, установками, поняттями, міфами. Наркоманська субкультура, втягуючи у свою орбіту молодь, виступає як могутній фактор прилучення до наркотиків.

Демографічний аспект

- У сферу незаконного систематичного вживання наркотиків утягують переважно юнаки і підлітки чоловічої статі.

Співвідношення наркоманів чоловічої і жіночої статі складає приблизно 10:1. Формування наркотичної залежності приводить до руйнування статево рольового поводження і вгасанню сексуальних інстинктів. З іншого боку, смерть від передозувань і нещасних випадків, зв'язаних з наркоманією, приводить до різкої диспропорції в співвідношенні статей. У результаті цих явищ уже найближчим часом відбудеться визначене зниження народжуваності, збільшення кількості самотніх жінок і неповних родин.

- Вимирання внаслідок наркотизації чоловіків з покоління 70 - 85-х років народження приведе до подальшого наростання диспропорції в співвідношенні статей в Україні.
- Серед наркоманів значний відсоток складають діти з неповних родин або родин, що мають одну дитину. Висока смертність серед наркоманів приводить до значного зростання числа «бездітних» і безпритульних старих, про які комусь треба дбати.

У результаті систематичного вживання наркотиків відбувається стрімка девальвація особистості з руйнуванням моральних аспектів її поводження. Поступово в наркомана руйнується моральна основа регуляції поведінки. Поведінка стає спрямована винятково на безпосереднє задоволення потреби в наркотиках. Традиційна мораль, навіть підкріплена авторитетом релігії, нездатна зупинити хвилю наркоманії, виявилася сьогодні перед особою самої серйозної небезпеки - остаточного руйнування особистості. Як контркультура наркоманія експлуатує глибинні підстави культури, псуючи їхній позитивний зміст, так, християнське «не здобувай багатств на землі» у свідомості наркомана перетвориться в «нехтуй життям». І про це не догадуються ні батьки, ні священнослужителі. Замість очікуваного покаяння наркоман знаходить у церкві підтвердження своїм переконанням.

Медичний аспект. Традиційна наркологія розглядає наркоманію як невиліковну хронічну хворобу, протягом якої можливі більш-менш тривалі періоди ремісії.

Вважається, що в міру прийому наркотиків розвиваються три головних клінічних феномени:

- ***Психічна залежність.*** Її суть полягає в тім, що людина перестає почувати себе більш-менш пристосованою до життя без прийому наркотиків. Наркотик стає найважливішою умовою контакту людини з життям, собою, іншими людьми.

- ***Фізична залежність.*** Вона полягає в тім, що поступово наркотик проникає в різні ланцюги обмінних процесів в організмі. Якщо наркоман не приймає відповідну кількість наркотику, вона випробує різні по ступені виразності фізичні страждання: ломоту, тремтіння, розлади в діяльності травного тракту, сухість шкіри (або, навпаки, рясну пітливість) і ін. Це явище називається «абетинентний синдром». Для його зняття необхідне прийняття наркотику, дози якого постійно збільшуються.
- ***Толерантність.*** Мається на увазі звикання до наркотику. У переважній більшості випадків лікування наркоманії зводиться до госпіталізації хворого, позбавленню його можливості приймати наркотики, проведенню дезінтоксикаційної і загально зміцнювальної терапії. Перераховані заходи копіюють абетинентний синдром, руйнують фізичну залежність. Однак психічна залежність, що грає в розвитку наркоманії найважливішу роль, залишається поза досяжністю для існуючих сьогодні психотерапевтичних заходів, побудованих відповідно до традиційного психіатричного підходу. Сформована в медицині (психіатрія і клінічна психологія) традиція зв'язувати вживання наркотиків і зловживання ними з якими-небудь психопатологічними процесами в індивідуумах лише консервує наркотичну проблему. Уселяння хворому відрази до прийнятого засобу, коли він знаходиться в стані гіпнозу і під час вироблення негативного рефлексу на речовину, якою зловживає, виявляється малопродуктивним методом руйнування психічної залежності.

Таким чином, чисто медичний підхід до наркоманії виявляється неефективним ні в плані лікування і реабілітації, ні тим більше в плані профілактики.

Психологічний аспект. Відомо, що наркоманів можна зустріти серед будь-яких типів особистості і що потреба в змінах стану свідомості є характерною для роду людського взагалі, але адже не всі-таки приймають наркотики, а тим більше стають наркоманами. Дослідження дозволяють затверджувати, що існують психологічні фактори, що визначають характер індивідуальних реакцій молодої людини на дію і вибір наркотику.

Деякі фахівці, намагаючись визначити «донаркотичну» особистість наркомана, 'на перше місце ставлять імпульсивний характер. Вони відносять наркоманію до імпульсивних неврозів,

а стан, що передує наркоманії, вважають основним, вирішальним фактором, що ініціює її виникненні. У пошуках этиологічних факторів наркоманії значення потрібно додавати не тільки хімічним ефектам наркотику, а більше звертати увагу на символічне значення, що наркотик має для пацієнта. З цього погляду, наркоманія є своєрідним вираженням невпорядкованості особистості і непристосованості її до навколишнього світу.

Деякі дослідники, говорячи про донаркотичний стан особистості наркомана, виділяють наступні риси особистості молодих людей, що можуть, хоча і не обов'язково, стати причиною наркоманії: емоційна незрілість, неповноцінна психосексуальна організація, садистські і мазохистські прояви, агресивність і нетерпимість. Слабкі адаптаційні здібності, схильність до регресивного поводження, нездатність до міжособистісного спілкування з партнером і т. д.

Відношення до наркотику не існує ізольовано від відносин до інших сторін життя і тому може бути змінено лише в контексті зміненої системи відносин особистості в цілому.

Якщо шукати причину, що ж змушує людей випробувати труднощі, то в більшості випадків усі відбувається тому, що вони себе нехтують, вважають себе нікчемними і невартими любові. Іноді таке відношення до себе маскується домаганнями людини на щось більше, і майже кожний з пас це ретельно ховає.

Карп Роджерс

Сьогодні в Україні проглядаються наступні особливості і тенденції підліткової і юнацької наркоманії:

1. ріст обсягів наркотичних речовин на ринку, і їхня доступність;
2. високий темп росту наркоманії, особливо дитячої і підліткової;
3. значне розширення асортименту наркотиків, поширення героїну, кокаїну і синтетичних наркотиків, трамадолу, метадолу та інш. ;
4. полінаркоманія (вживання усього підряд у немислимих сполученнях);
5. тенденція омолодження, більш ранньому віку вживання наркотичних речовин;
6. широка приступність так званих наркотиків, що утягують, і включення їх у молодіжну субкультуру, що забезпечує рекламу наркотиків і зниження «пороку страху» перед їхнім застосуванням, існування налагодженої системи залучення у вживання наркотиків дітей і підлітків, зміна структури

наркоманії від хвороби, характерної для визначеного кола осіб (соціально неблагополучними, страждаючими психічними порушеннями, що мають кримінальне минуле), до стану, характерному для більшої частини молоді;

7. фемінізація (усе більша кількість молодих дівчат починають уживати наркотики);
8. неграмотність і суперечливість профілактичної інформації, що часто приводять до протилежного ефекту;
9. проведені профілактичні заходи (освітні) характеризуються малою широтою поширення, відсутністю наукового підходу, не адаптованістю до українських умов, некомпетентною активністю;
10. усе зростаючий страх дорослих і прагнення дистанціюватися, піти від проблем підліткової і юнацької наркоманії і наркоманів, перекласти всього її рішення на правоохоронні органи;
11 тенденції вирішувати проблеми наркоманії шляхом культурно-масових заходів;
12. усе велика очевидність неефективності і недостатності медичної (медикаментозної) допомоги при лікуванні і реабілітації наркоманії;
13. існуюча система лікування і реабілітації наркозалежних характеризується спрямованістю на стару соціальну структуру хворих (психічно хворі, що були кримінальні елементи і т. д.);
14. у реабілітації і профілактиці переважає відомчий підхід, що перешкоджає комплексному рішенню проблеми реабілітації і профілактики; існуючі підходи до реабілітації не дають ефективності, порівнянної зі світовим показником;
15. існуюча система фінансування реабілітації, наукових досліджень у цій області й оплата праці фахівців не сприяє поліпшенню якості роботи;
16. ситуація з реабілітацією приводить до створення міфу про невиліковність наркоманії, що ускладнює положення наркоманів;
17. наркоманія на сьогоднішній день стала основним джерелом поширення венеричних захворювань і навіть СНІДу.

Підвівши підсумки результатів дослідження причин уживання школярами одурманюючих речовин, можна сказати, що основу внутрішніх спонукальних сил складає дію механізму пошуку вражень на тлі нерозвиненості сфери потреб,

наслідування дорослим (або одноліткам), перекручування процесу соціалізації, потреба в саморегуляції внутрішнього стану, особливо в психотравмуючі ситуації, порушення в емоційній і пізнавальній сферах, недостатність наукових знань про здоровий спосіб життя, про алкоголь, тютюн, наркотиках, їхніх властивостях, наслідках їхнього вживання для особистості і суспільства.

Спровокувати інтерес до наркотиків і токсичних речовин і бажання поексперементувати з ними може також когнітивно-эмоційний дисонанс у структурі уявлень школярів про наркоманію і токсикоманію, що виникає при некомпетентності антинаркоманської контрпропаганди - не враховуючої статево-вікових особливості школярів і сучасні методи ведення первинної профілактичної антинаркоманської роботи.

Основний напрямок в цій боротьбі - виявлення та знешкодження місць виготовлення та збуту наркотичних засобів, боротьба з тими хто незаконно вживає наркотики, так як для їх придбання наркомани йдуть на скоєння злочинів, в основному крадіжок, з метою здобуття коштів на придбання наркотиків. Ведеться спільно з педколективами та працівниками медичних закладів широка роз'яснювальна робота серед молоді про пагубність вживання наркотичних засобів.

Для недопущення зростання кількості наркозалежних громадян міста ведеться роз'яснювальна робота. Співробітниками Кам'янець-Подільського МВ УМВСУ в Хмельницькій області проведено ряд виступів в пресі та перед учнями шкіл, в ході яких ми, на реальних життєвих прикладах, намагаємося утримати насамперед молодь міста від спокуси вжити наркотики. З профілактичною метою проводились відпрацювання навчальних та розважальних закладів, де по нашій інформації наркоділки намагаються організувати канали збуту наркотиків.

Проблема незаконного обігу наркотиків в нашому місті залишається дуже гострою. Ми вважаємо, що нам потрібно на декілька порядків посилити роботу в цьому напрямку і вже це робимо. Але ми одночасно і вважаємо, що одних наших зусиль по виявленню та притягненню до відповідальності осіб, які порушують правила обігу наркотиків, як караючого меча замало. Основну увагу потрібно приділити профілактичній роботі серед тих, хто тільки стає на шлях наркотиків, адже саме на цю категорію громадян міста зосереджена увага наркоділків, це для

них на сьогодні «золоте дно». Необхідно негайно покращити взаємодію між медичними закладами, міліцією, навчальними закладами по виявленню осіб, які втягують молодь в процес вживання наркотиків, та перейти до адресної профілактичної роботи з тими, хто тільки починає вживати наркотики, щоб зберегти наше майбутнє - нашу молодь.

The article is devoted analysis of basic aspects and reasons of child's and juvenile drug addiction.

Keywords: *drug addiction, child, teenager.*

СПИСОК ОСНОВНИХ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальные проблемы социологии девиантного поведения и социального контроля/ под. ред. Я. И. Гилинского. - М.: ИС ран, 1992.
2. Афанасьев В. С., Гилинский Я. И. Девиантное поведение и социальный контроль в условиях кризиса российского общества - СПб.: СПбФ ПС РАН, 1995.
3. Батыгин Г. С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии.- М.: Наука, 1986; Батыгин Г. С. Лекции по методологии социологических исследований: Учеб. для высш. учеб. заведений. - М.: Аспект Пресс, 1995.
4. Башкатов И. П. Психология групп несовершеннолетних Правонарушителей (социально-психологические особенности). - М.: «Прометей», 1993.-251 с.
5. Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. - Спб.: Питер, 1998.
6. Гилинский Я. П., Афанасьев В. С. Социология девиантного (отклоняющегося) поведения: Учебное пособие. - СПб: СПбФ РАН, 1993.
7. Гунський Ю. Г, Шаповалова В. А., Кутько І. І., Шаповалов В. В. Лікарські засоби у психофармакології. - Київ: Здоров'я; Харків: Торсінг, 1997. - 288 с.
8. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними». 15 лютого 1995 року N 62/95-ВР
9. Мачковский Г. П. Наркомания среди молодёжи в капиталистических странах, - М.: Изд-во ВНИИ МВД СССР, 1979.-60 с.

10 Научная информация по вопросам борьбы с преступностью. - М.: Изд-во ВНИИ ПУЗП, 1987. -№ 100. - 131 с.
11. О наркомании в некоторых капиталистических странах. - М.: Изд-во ВНИИ ОП, 1969. - 47 с.
12. Г1елипас В. Е., Рыбакова Л. Н., Цеглин М. Г. Проблемные ситуации в сфере профилактики злоупотребления психоактивными веществами среди детей и подростков // Вопросы наркологии. - 1998. - № 4. - С. 70-75.
13. Шаповалова В. А., Заболотный В. А., Депешко И. Т. и др. Фармацевтический анализ лекарственных средств // Под общ. ред. В- А. Шаповаловой. - Харьков: Рубикон, 1995. - 400 с.
14. Шаповалова В. А., Шаповалов В. В. Справочник по правовой и судебной фармации. - Харьков: Торсинг, 1997. - 656 с.
15. Стан захисту дітей віл жорстокого поводження з ними та всіх форм насильства. Ж. В. Петрочко //Український соціум.-2003.-№ 1 (2).-С. 137-145

УДК 341+347. 157(477)(049. 2)

Сербалюк Ю. В.

МІЖНАРОДНЕ ТА ВІТЧИЗНЯНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ЗАХИСТ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЛЯ

У статті розглянуті основні міжнародні документи та вітчизняна нормативно-правова база стосовно захисту дітей від насилля. Визначенні органи та основні напрямки їхньої роботи по профілактиці насилля щодо дітей.

Ключові слова: *насильство, дитина, сім'я конвенція, закон, профілактика.*

Проблема насильства щодо дітей, як не дивно, не відійшла у минуле разом з найгіршими формами рабства, найбрутальнішими видами експлуатації та приниження людини людиною, Проголошена у більшості країн світу на рівні офіційної політики ідея рівності, справедливості, соціального захисту всіх верств населення незалежно від походження, соціального становища, релігії, національності тощо залишається ще не втіленою у повному об'ємі майже скрізь. Так само залишається не